

MŪSU PASTOGĖ

XL VIII Metai Australian Lithuanian Weekly

Post Print Approved PP 255003/01774 Kaina - Price \$1 8.7.1996 Nr.27 (2483)

Lietuvos įvykių apžvalga

Ar veikia Lietuvoje teisėsauga?

Valstybės kontrolierius Vidus Kondrotas pristatė valstybės kontrolės darbo ataskaitą už 1995 metus. Kaip praneša LER, kontrolierius pareiškė, kad nėra tokių valstybės veiklos srities, kur nebūtų pažeidžiami įstatymai. Viso padaryta 1220 tikrinimų. Jų pasekoje į valstybės fondus ir biudžetą išieškota 55 mln. litų, o valstybės turto sugrąžinta už 58 mln. litų. Viso 113 mln. litų. Kontrolės efektingumas buvo 7,7, tai yra kiekvienas litas, skirtas iš valstybės biudžeto kontrolės departamentui, sugrąžino į biudžetą 7,7 litus.

Sakoma, jog žymiausi pažeidimai rasti Ryšių ir Informatikos, Švietimo ir Mokslo, Krašto apsaugos ministerijose. Toliau minimas Valstybės Saugumo departamentas ir Užsienio reikalų ministerijos Maskvos ambasada.

Ataskaitoje sakoma, kad 14 pareigūnų buvo atleisti, o 83 pareigūnams skirtos piniginės baudos. Devyniasdešimt šešiais atvejais tyrimo medžiaga perduota teisėsaugos institucijoms. Iškeltos 22 baudžiamosios bylos, bet tik keturi asmenys patraukti baudžiamojam atsakomybėn. Nei vienas iš jų nesąs aukštas pareigūnas.

Kontrolės komisija teisinasi, kad ji bylas perduoda teisėsaugos institucijoms ir ji negali prokuratūros įtakoti.

Pavasario potvynio išlaidos

Klaipėdos apskrities valdytojas Jurgis Aušra, kaip ir visa Lietuva, džiaugėsi, kad prognozuotas aukštas potvynis pamyryje ir kitur neįvyko. Tačiau pinigų tam išleista ne taip jau mažai. Kaip praneša LER, apskrities valdytojas kelia viešumon sąmoningą ar nesąmoningą išlaidų darymą ir duoda sugestijas, kad ateityje reikia mažinti potvynių išlaidas.

Kaip pranešama, visos potvynio išlaidos sudarys apie 394 000 litų. Dalis pinigų buvo išleista pasirošimo darbams, laukiant aukšto potvynio. Tačiau Jurgis Aušra tvirtina, kad lėšos buvo naudojamos neracionaliai ir neatmetama galimybė, kad iš potvynio kai kas siekė pasipelnyti. Šilutės savivaldybė, potvynio kontrolei neskyrusi nei vieno lito, sudarė labai nenaudingą sutartį už ledlaužio „Stumbras“ naudojimą, nors ledlaužis mažai tedirbo. Spaudos konferencijoje J. Aušra teigė, jog viso už privatizuotą ledlaužį tenka mokėti apie 180 000 litų, kai tuo tarpu valstybei priklausantis ledlaužis stovėjo be darbo. Potvynio zonoje gyventojai buvo aprūpinti mobiliais telefonais. Nors tai ir nelabai didelės išlaidos, tačiau telefonais buvo naudojamos kai reikia ir kai nereikia. J. Aušra siūlė telefonizuoti kaimus, esančius potvynio zonoje, kad kiekvienoje sodyboje būtų paprasčiausia valtis, o pačios

sodybos, iš ledonešio pusės, būtų apdintos medžiais. Tai šimtmečiais išbandyti apsaugos būdai, nereikalaujant didelių išlaidų. Taip pat siūlė, kad visi potvynio pasirošimo darbai būtų atlikti vasarą, o ne paskubomis - pavojui išstikus. Neatsiras tada ir bereikalingų išlaidų. Jis išskėlė ir netiksliai filmuose užfiksuotų įvykių interpretacijas. Pavyzdžiui, dažnai rodoma valtyje plukdoma karvė, aiškinant, kad ji evakuojama iš apsemtos sodybos, „kai tuo tarpu ji keliavo pas jautį“, sakė Aušra. Atrodo, kad įvykiai ir išlaidos buvo šukuojamos smulkiosiomis šukomis.

Lietuvos vyskupų pareiškimas

Artėjant Lietuvos seimo rinkimams, Lietuvos vyskupų konferencija paskelbė savo nutarimą. Tarp kitų vyskupų, konferencijoje dalyvavo Vilniaus ir Kauno arkivyskupas metropolitai Audris Bačkis ir Sigitas Tamkevičius. Spaudos konferencijoje jie ragino dalyvauti rinkimuose, tačiau kritiškai analizavo šią dieną Lietuvos padėtį.

Pareiškime sakoma, kad „kyšinininkavimas yra tapęs taisykle, auga nusikalstamumas ir korupcija. Žmonės prarado pasitikėjimą valdančiais, neteko vilties sulaukti aprūpinto ir ramaus gyvenimo, tapo abejingi partijoms ir visam politiniam gyvenimui.“

Tokia padėtis atvedė Lietuvą į didelį pavojų, nes priešiškos užsienio jėgos gali tai panaudoti savo užmačioms. Valstybės saugumo neužtikrins vien ryšiai su vakarų šalimis, jei valstybės vidaus struktūra nebus tvirtai pagrįsta žmogaus orumo gerbimu, teisingumu, solidarumu.

Bažnyčios hierarchija reiškia pasitikėjimą geros valios žmonių sąmoningumu pasirinkti atstovus, tačiau labiausiai susirūpinusi žmonių nusivylimu politinėje veikloje ir kiekvieno rūpinimusi visuomenės ateitimi.

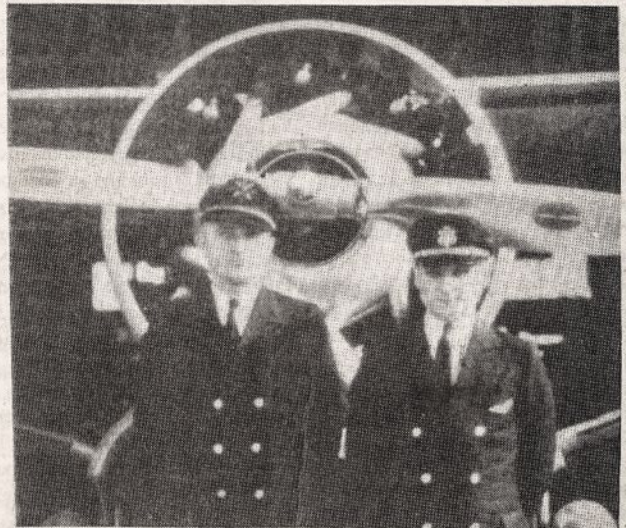
„Jei didelę visuomenės dalį sudarantys katalikai tam liktų pasyvūs, jie padarytų visuomenei žalą“, sakė arkivyskupas Tamkevičius. Jis akcentavo, kad bažnyčia tvirtai laikosi ir nepakeis nuostatos remti tam tikrus principus, tačiau neagituoti už ar prieš konkrečią partiją. Nebus leidžiama nei vienam kunigui balotiruotis į Seimą.

Jie sugrįžo į Lietuvą numirti

Neseniai kolaboravimu su naciais kaltintas lietuvis Juozas Budreika mirė Kauno klinikoje po kelionės iš Jung. Amerikos valstybių, praleidęs vos keletą dienų Lietuvoje. Mes nespėjome jo apklausti, sakė prokuroras Gintautas Starkus Laisvosios Europos radijui.

Birželio 19 d. iš JAV į Lietuvą sugrįžęs Aleksandras Lileikis buvo sekančią dieną apklausinėjamas. Apklausinėjime

1933. VII. 15. 6.24 VAL., LIETUVIŲ TAUTOS DIDVYRIAİ – STEPONAS DARIUS IR STASYS GIRĖNAS, KAD IŠGARSINTI LIETUVOS VARDĄ, PAKILO SKRYDŽIUI PER ATLANTĄ...

Kapitonas Steponas Darius ir lakūnas pilotas Stasys Girėnas prie "Lituanicos" lėktuvo.

"Visą liepos 15 dieną "Lituanica" skrido Amerikos pakrantėmis, o vakare pasuko per vandenyną (...). Per Atlantą lakūnai skrido link Londono. Ties Europa lėktuvą pasitiko audra. "Lituanica" per šiaurės Škotiją liepos 16 d. pavakare pasiekė Vokietiją, o 23 val. buvo pastebėta virš Stargardo, skrendanti Karaliaučiaus link. Antrą kart lėktuvą pastebėtas virš Berlyncheno koncentracijos stovyklos. Netrukus "Lituanica" vėl papuolė į audrą.

Kai iki Kauno bebūvo likę apie 3,5 val. skridimo, Vokietijoje, Soldino miškelyje, "Lituanica" kliudė pušų viršūnės ir 80 metrų jas braukė, – 30 metrų tarpe nulažtos tik smulkesnės šakos, dar 50 metrų – jau kertamos medžių viršūnės, pagaliau, nukirtus 6 storus medžius, lėktuvui atitrūko variklis (...). Lakūnai žuvo. Tai atsitiko liepos 17 d., apie 0 val. 36 min. Berlyno laiku, Vokietijos Pomeranijos Brandenburgo provincijoje, Soldino apylinkėse, šalia Kūdamo kaimo. Dabar ta vieta priklauso Lenkijai (Mislibožo apyl. Pščelniki km.). Iki katastrofos vietos "Lituanica" tiesia linija nuskrudė 6411 km., išbuvisi ore 37 val. 11 min."

"Šilalės kraštas", I t., 1994.

dalyvavo ir advokatas Matuiza. Po dviejų valandų apklausinėjimas buvo nutrauktas ir gydytojai 89 metų Lileikį paguldė į ligoninę. Gydytojai mano, kad paskutinės dienos Amerikoje ir kelionė atsiliepė jo sveikatai.

Lileikis išvyko iš JAV po poros mėnesių, kai jis neteko JAV pilietybės. Jis kaltinamas perdavęs žydus nacių baudėjams, kurie vėliau buvo žudomi. Lietuvos prokuratūros darbuotojams kol kas nepavyko surasti nei vieno gyvo liudininko, kuris patvirtintų Lileikio dalyvavimą žydų žudynėse. Lileikis yra išgelbėjęs žydų tautybės asmenį ir turi jo raštišką padėką. Prašant JAV pilietybės, net kelias asmenų patvirtino, kad jis priklausė antinaciniams pagrindžiai. LER žiniomis, tokį liudijimą pasirašė ir žinomas istorikas Zenonas Ivinskis. Lietuvos prokuratūra apie dokumentus girdėjo, bet jų dar nematė.

Visuomenės informavimo įstatymas

Įstatymas buvo rengiamas keletą metų, kol prieita susitarimo, kad jis priimtinas žurnalistams ir atitinka Europos standartams. Birželio 18 d. Seimas papunkčiui pritarė visiems įstatymo straipsniams. LER darbuotojas paklausė, kaip naujo įstatymo poveikį pajus Lietuvos žurnalistai.

Šį įstatymą parengusios Seimo darbo grupės vadovas Rimantas Šukys sakė, kad nebėliko valdiško laikraščio, tai yra valdžia nebeturės savo spaudos. Nebėliko spaudos kontrolės valdytojo ir nebėgalės primesti cenzūros funkcijų. Dabar apsaugotas informacijos šaltinis, net ir teisingas negalės jo atskleisti. Padėti savireguliacijos pagrindai: atsirado etikos komisija, atsirado etikos inspektorius.

Naujuoju įstatymu džiaugėsi ir kitų

nukelta | 2 psl.

Lietuvos įvykių ... atkelta iš 1 psl.

visuomenės informavimo centrų vadovai, kaip Rádijo centro gen. direktorius Gintautas Babravičius ir Baltijos televizijos asociacijos gen. direkt. Gintaras Songaila.

Balsavimas už įstatymą turėtų vykti liepos 2 d. Jau dabar vedama agitacija Seime, kad valstybė, o ne profesionalai kontroliuotų mediją. B. Genzelis pareiškė, jog valstybė turi turėti galimybę daryti įtaką visuomenės informavimui.

LAIBanko nacionalizavimas

Birželio 18 d. Seimas priėmė Lietuvos Akinio inovacinio banko nacionalizavimo įstatymą. Už įstatymą balsavo 61 seimo narys, prieš - 29 ir 19 seimo narių susilaikė nuo balsavimo. Už įstatymą pasisakė daugiausia LDDP frakcija, o dešinioji opozicija ir kitos frakcijos balsavo prieš arba susilaikė nuo balsavimo. Bankas bus suvalstybtas anuliuojant dabartinių savininkų akcijas. Žadama šį banką, Seimui nutarus, vėliau vėl privatizuoti.

Vyriausybė pasiliko sau teisę už vyriausybės išleistas vertybinius popierius išpirkti banko neveiksnius aktyvus, kad suformuotų pakankamą kapitalą banko veiklai atnaujinti. Banko indėlininkams (jų apie 60 000) uždėta sąlyga, kad indėlininkai, turintys didesnius nei 4 000 litų indėlius ir padėję pinigus prieš 22.12.95., sudaro su banku sutartį, kuria įsipareigoja ne mažiau kaip už pusę savo indėlių įsigyti naujos emisijos akcijų.

Opozicija šį įstatymą pavadino „Valstybės pinigų grobstymo ir indėlių negažinimo įstatymu“. Įstatyme nenurodomi šaltiniai, iš kurių bus gražinami indėliai ir todėl nebus jokių galimybių indėlius gražinti lapkričio-gruodžio mėnesiais, kaip tai tikina vyriausybė. Reikia nepamiršti, kad tuo metu, po Seimo rinkimų, šios vyriausybės greičiausiai nebus, o vyriausybės biudžeto deficitas vis didėja. LAIBanko gelbėjimo planas vertinamas apie 500 mln. litų.

Tą pačią birželio 18 d. LDDP balsais buvo priimtas „Vyriausybės vertybinių popierių emisijos bankams restruktūrizuoti įstatymas“. Už šį įstatymą balsavo 54, prieš - 48 ir 2 parlamentarai susilaikė. Apie vienas milijardas litų vertės ribotos apyvartos vyriausybės vertybinių popierių bus panaudota rizikingoms paskoloms ir kitam turtui išpirkti. Sakoma, kad už šiuos popierius (nėgražu konstatuoti, bet tai tikri „popieriai“) bus išperkamos tik tokių bankų paskolos, kurių turtas viršija 400 mln. litų. Tai reiškia, jog tai liečia tik

didžiuosius bankus, o smulkūs bankai į šio įstatymo ribas nepatenka.

Šį įstatymą smarkiai kritikavo ir balsavo prieš visa Seimo opozicija. Toks Seimo sprendimas įteisina valstybės korupciją, sakė opozicija. Šalies piliečiai yra įpareigojami per kelerius metus iš savo pinigų padengti bankuose išgraibstytus pinigus.

Reikia pasakyti, kad šiandieninė Lietuvos bankų padėtis ne tik kad yra didelė problema šalies finansams, bet ir ūkio atsigavimui, o ypač investicijoms.

Baltijos šalių prezidentai Vašingtone

Birželio 22 d. savaitgalį trys Baltijos šalių prezidentai išskrido į Ameriką pasirošti susitikimams su aukštais JAV pareigūnais. Birželio 24 d. prezidentai susitiko su respublikonų kandidatu į prezidentus Robert Dole. Anksčiau R. Dole yra kritikavęs prez. Bill Clinton, kad šis neskiria pakankamai dėmesio buvusioms Sov. Sąj. respublikoms.

Šį kartą susitikime su Baltijos šalių prezidentais, Dole nekritikavo prez. Clinton už NATO plėtros vilkinimą ir abejingumą Baltijos šalių narystei NATO. Po susirinkimo Dole spaudos atstovai ragino prez. Clinton, kad jis šią savaitę Prancūzijoje įvyksiančiame Septynių didžiųjų valstybių susitikime, tvirtai pasisakytų už Baltijos valstybių suverenumą. Dole pareiškė, kad Lenkijos, Čekijos ir Vengrijos priėmimas į NATO turi būti plėtros pradžia, bet ne jos pabaiga.

Birželio 25 d. trys Baltijos valstybių prezidentai susitiko Vašingtone su JAV prez. Bill Clinton. Visi trys prezidentai teigė, kad prez. Clinton teigiamai atsiliepė į Lietuvos, Latvijos ir Estijos įsijungimą į vakarų organizacijas, jų tarpe ir į NATO. Prez. Brazauskas teigė, jog Amerikos vadovas užtikrina, kad santarvės plėtimas neapsiribos viena rinkinių valstybių grupe. Prezidentai sužinojo, jog Baltijos valstybės į NATO su pirmąja banga nepateks.

Visi trys Baltijos šalių prezidentai išreiškė susirūpinimą dėl Rusijos įprastinės ginkluotės ribojimo sutarčių peržiūrėjimo. Rusija dabar gali išdėstyti savo turimą ginkluotę Baltijos šalių pasienyje. Baltijos šalys atsidūrė nuolatiniame pavojuje, nes Rusijos tankams ir armijai nebereikia nei kelių dienų laiko, kad priartėtų prie Baltijos valstybių sienų.

Latvijos prez. Ulmanis pabrėžė, jog Latvijai labai svarbios yra vakarų investicijos, be kurių jos ekonomikos plėtra bus lėta.

Estijos prez. Meeris įteikė prez. Clinton

TRUMPAI IŠ VISUR

Birželio 22 d. Burmos kalėjime mirė Leo Nichols, ėjęs Danijos ir Norvegijos garbės konsulo pareigas. Manoma, kad jis buvo suimtas kaip artimas opozicijos lyderės Suu Kyi draugas, nors oficiali arešto priežastis buvo tariamas biurokratinio potvarkio pažeidimas. Danija ir Norvegija siunčia savo diplomatus į Burmą išgauti išsamesnių paaiškinimų iš Burmą valdančios chuntos.

Vokietijos parlamentas (Bundestag) priėmė rezoliuciją, smerkiančią Kiniją už žmogaus teisių pažeidimus Tibete. Kinija reagavo, atšaukdama numatytą Vokietijos užsienio reikalų ministro Klaus Kinkel vizitą. Tada Vokietija pati atšaukė kitų dviejų savo ministrų keliones į Kiniją.

Birželio 25 d. vakare musulmonų teroristai išsprogdino didžiulę bombą sunkvežimyje prie JAV karo aviacijos personalo butų bloko Saudi Arabijoje. Iš Khobar bazės, netoli Dhahran miesto, JAV karo lėktuvai kontroliuoja, kad Irakas laikytųsi skraidymo pietų Irake draudimo. Nuo bombos sprogdymo žuvo 19 JAV karių, sužeista arti 400 - tiek amerikiečių, tiek prancūzų, anglų ar Saudi karinio personalo.

Saudi Arabijos pareigūnai buvo atmetę pakartotinus amerikiečių prašymus nukelti bazės parametro sieną toliau nuo karių butų blokų.

Birželio 27 d. Canberroje Tom Sherman, QC, vadovaujamos komisijos raportas: komisija priėjo nuomonės, kad 1975 m. Rytų Timore žuvę šeši australų žurnalistai greičiausiai buvo nužudyti karių, vadovaujama Indonezijos karininkų. Liudininkų parodymais, po mirties jie buvę aprenkti Fretlin karinėmis uniformomis. Indonezija ir toliau tvirtina, kad australų žurnalistai žuvę nukauti per klai-

notą prašydamas, kad Amerika padėtų Baltijos šalims atsispirti Maskvos dezinformacijos ir destabilizacijos kampanijai regione. Jis taip pat prašė, kad Amerika aiškiai pasisakytų nepakęsianti jokių pasikėsinimų į Baltijos valstybių nepriklausomybę ir jų teritorinį vientisumą.

Iš Vašingtono prezidentai nuvyko į New Yorką, kur jiems buvo ruošiamas pagerbimo vaišės. Amerikos ambasado-

da, patekę į ugnies lauką pilietinio motyvu timoriečių karo metu. Pagal juos, tolimas šis įvykių nagrinėjimas gali pakankinti geriems Australijos ir Indonezijos tarpusavio santykiams.

Indonezijos įstatymai leidžia veikti tik trims partijoms. Be valdančiosios Golkar partijos yra dvi opozicinės partijos: musulmonų partija ir krikščionių-nacionalistų PDI (Indonezijos Demokratinė partija). Indonezijos vyriausybė paskelbė pripažįstanti tik atskilusią PDI frakciją, parlamento vicepirmininko Surjadi vadovaujamą. Ji bando uždaryti pagrindinę PDI partiją, vadovaujamą buvusio Indonezijos prezidento dukters Megawati. Džiakarta je vyksta nuolatiniai PDI demonstratorių susidūrimai su policija, PDI rūmuose įsitvirtinę Megawati šalininkai yra policijos apgulti.

Afganistano prezidentas B. Rabbani susitaikė su svarbios sukilėlių armijos lyderiu G. Hekmatyar, paskirdamas jį ministru pirmininku. Tai neatnešė takos kraštui, nes Talibaa religinių ekstremistų armija pradėjo raketomis apšaudyti sostinę Kabulą, jau pirmą dieną užmušdami 62 žmones ir sužeisdami apie 130.

Europos Sąjungos spaudimas privertė Bosnijos serbų „prezidentą“ Radovan Karadžić perleisti savo oficialias pareigas viceprezidentei Biljani Plavsić. Karadžić neatsisako prezidento titulo iki sekančių rinkimų ir nežada stoti prieš Hagos karo nusikaltimų tribunolą atsakovu.

Turkijos kovinės pajėgos, susidedančios iš 12 batalionų, policijos ir kurdų pagalbininkų dalinių įsiveržė 7 km. į Irako teritoriją ir padarė didelių nuostolių ten įsitvirtinusiems kurdų sukilėliams.

re prie JT Marillin Albright įteikė privataus Rytų-Vakarų tyrimo instituto skiriamas premijas už tarpusavio bendradarbiavimo stiprinimą, už santykių su kaimynėmis Baltijos jūros regiono šalimis plėtojimą ir už drąsią bei išradną politiką jautriems santykiams su Rusija palaikyti.

Spaudai paruošė Anskis Reisgys, 1/7/96.

Apie Lietuvos įvaizdį

Kęstutis Girnius

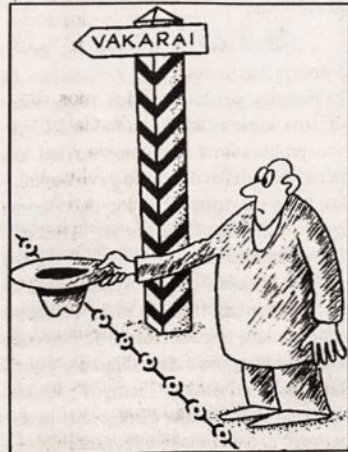
Lietuvos tarptautinis įvaizdis yra nekoks. Ir atrodo, kad jis blogėja. Daug kur pradeda įsitvirtinti nuomonė, kad Lietuva ne tik labiausiai atsilikusi Baltijos šalis, bet kad kai kuriais atžvilgiais ji vos priklauso Europai. Ir negalima nepaisyti šio įvaizdžio, net jei jis nepagrįstas. Juk jis nemaža dalimi lemia, kaip kitų šalių žmonės vertina Lietuvą, per kokią prizmę jie stebi Lietuvos įvykius. O įvaizdžiui vieną kartą įsitvirtinus, labai sunku jo atsikratyti.

Praeitą savaitę Prahoje vyko mokslinė konferencija, kurioje penki ar šeši mokslininkai svarstė, kokios yra fede-

ralizmo struktūrų diegimo galimybės Rytų ir Vidurio Europoje. Jų pranešimai buvo projektai, kuriuos, be abejo, patobulins pirma negu išspausdins. Upsalos (Švedija) universiteto profesorius, daugelio straipsnių ir netgi vienos knygos apie Pabaltijį autorius Kristian Gerner labai kritiškai vertino Lietuvą. Jis pritaria vieno žurnalisto tvirtinimui, kad, laimėjusi valdžią, LDDP nieko nepadare. Ir dabartinė opozicija, ir valdančioji partija savo politiką esą grindžia gyventojų nepasitenkinimu.

Lietuva liko „tam tikra nepoliška šalis, kurią valdo korumpuota nomn-klatūra, stebima pavergtu parlamento ir

nukelta | 3 psl.

ALB Krašto valdybos pranešimas

nuolatine parodą apie emigrantų gyvenimą Bonegilloj. Muziejus ruošiasi švęsti 50 metų sukaktį nuo Bonegilloso emigrantų stovyklos įkūrimo 1947 m. Muziejus kviečia ir lietuvius, kurie gyveno Bonegilloso stovykloje, pasidalinti savo įspūdžiais su kitais Australijos gyventojais. Informacija šiuo reikalu yra pasiųsta apylinkių valdyboms ir seniūnijoms. Suinteresuotuosius prašome kreiptis į savo apylinkių valdybas arba Krašto valdybos adresu.

O ką mes, lietuviai, žadame daryti, kad paminėti artėjančią sukaktį?:

a) Australijos Lietuvių Skautų sąjunga jau organizuojasi paminėti 50 metų lietuvių skautavimo Australijoje sukaktį 1997 m. sausio mėn., Rajorinėje stovykloje, Gilwell Park, netoli Melbourne. Su pirmu transportu, kaip organizuotas vienetas, atvyko ir lietuviai skautai.

b) Hobarto apylinkės valdybos pirmininkas p. Ramūnas Tarvydas renka medžiagą apie lietuvių įsikūrimą Tasmanijoje.

c) „Mūsų Pastogės“ redaktorius B. Žalys renka medžiagą apie pirmuosius metus Australijoje ir žada juos spausdinti „Mūsų Pastogėje“.

na, pvz., Germerio aiškinimai apie lietuvių žvilgsnį į katalikybę, polinkį į tautinį užsisklendimą. Lietuvos įvaizdžiui gerokai daugiau kenkia jau legendine tapusi valdininkų korupcija. Itin nenuoširdžiai skamba aukštų pareigūnų dievagojimais - esą nurodyk korumpuotą valdininką ir mes jį iš pareigų atleisime ir nubausime, juolab kad premjeras ir vidaus reikalų ministras buvo atstatyti iš esmės dėl korupcijos.

Lietuvos įvaizdis ateityje gali labiau nukentėti. Vakarai jau reiškia susirūpinimą dėl per Baltijos šalis varomos narkotikų prekybos, Rusija pradėjo kaltinti Estiją ginklų kontrabanda, nežinia, ar ateityje ir Lietuvai klius. Reikia itin rimtai reaguoti į šiuos naujus poslinkius. Lig šiol nuo nomenklatūrinės korupcijos labiausiai kentėjo patys lietuviai. Jie arba buvo verčiami mokėti kyšius, arba jų interesai buvo netiesiogiai pažeisti, kai korupcija atgrasino užsienio investitorius. Bet jei per Pabaltijį stambiais kiekiais į Vakarų pradėtų plaukti narkotikai, Europos sąjungos valstybės ne taip atlaidžiai vertintų pokomunistinių valdininkų aistrą išnaudoti savo pozicijos teikiamas galimybes. Pagaliau neatmestina galimybė, kad Lietuvos įstojimo į NATO priešai pradėtų aiškinti, jog korumpuota ir tik paviršutiniškai demokratiška Lietuva dar neverta NATO narystės, kad jos įstojimas turi būti atidedamas, kol neatsikratoma šių ydų.

Dar gajus polinkis nesėkmių versmų ieškoti prieš kėsluose, o ne savo trūkumuose. Atsiet ne tiek svarbu kovoti su korupcija, kiek su tais, kurie ją viešumon kelia. Tad nors radikalūs vyriausybės nuostatų pokyčiai būtini norint pagerinti Lietuvos įvaizdį, vargu ar jų greit sulauksime.

(Laisvosios Europos radijas)

3) P. Jennifer Rakauskas iš Queensland ieško žinių iš visų trijų pabaltiečių grupių apie jų atvykimą ir pirmas dienas Australijoje; J. Rakauskienė norėtų išleisti knygą apie tuos pirmutinius metus. Kviečiame tiesiogiai kreiptis į ją lietuvių ar anglų kalbomis šiuo adresu: P.O. Box 724, Runaway Bay, Qld., 4216.

ALB Krašto valdyba kviečia visus lietuvius, kurie turi prisiminimų - medžiagos arba nuotraukų apie pirmuosius metus Australijoje, prisijungti prie šios gyvos istorijos rinkimo ir užrašymo.

Jeigu norite daugiau informacijos arba jei turite pasiūlymų kaip mūsų

bendruomenė galėtų paminėti šią sukaktį lietuvių bendruomenėje ir Australijos visuomenėje, kviečiame kreiptis į ALB Krašto valdybą šiuo adresu: 2/6 Niki Court, East Bentleigh, Vic., 3165, arba kreiptis tiesiogiai į savo apylinkių valdybas arba seniūnijas.

Virš minėti pavyzdžiai yra tik tai dalis to, ką mes galėtume padaryti sekančiais metais švenčiant ir prisimenant 50 metų nuo pirmo transporto atvykimo į Australiją.

Birutė Prašmutaitė,

ALB Krašto valdybos vardu, vice-pirmininkė kultūros reikalams.

ATŠVENTĖ GRAŽŲ JUBILIEJŲ

... O tos klajonės, ugninės, žvainos -
Juk tai per amžius bus mums perpus!
... Drauge gi bursme - džiugesį liesme,
Drauge viliosme saulę int mus!

(Balys Sruoga)

Aleksandras ir Nina Kantvilai birželio 16 dieną atšventė gražią sukaktį: penkiasdešimties metų vedybinio gyvenimo jubiliejų.

Alis ir Nina yra plačiausiai žinoma ir visų mylima lietuvių pora Tasmanijoje. Nuo jų apsigyvenimo Hobart'e prieš 45 metus, Kantvilai aktyviai dalyvavo įvairiausiose lietuvių veiklos srityse. Aleksandras savo laiką buvo ALB Hobart'o apylinkės valdybos pirmininkas, ilgalaikis bendruomenės revizorius, mokytojas sekmadienio Lituaništinėje mokykloje, krepšinio treneris, menininkas - karikatūristas, šachmatininkas, Pabaltiečių pagalbos draugijos (HELLP) pirmininkas bei komiteto narys, mūsų laikraščio korespondentas, Krašto valdybų suvažiavimų prezidiumo pirmininkas ir taip toliau - pilnas sąrašas būtų žymiai ilgesnis. Nina jau kurį laiką yra Bendruomenės garbės teismo pirmininkė ir narė. Ji taip pat vertėja, padeda į bėdą patekusiems tautiečiams ir pastabiai rašo laiškus į australų laikraščius visokiais klausimais, liečiančiais lietuvius. Mažiau mums žinomi yra Ninos teatriniai gabumai. Bet Pirmajame Metraštyje yra aiškiai parašyta, kad Nina (drauge su a.a. Jakštu) 1954 m. buvo pastačiusi vaidinimą „Meškiukas Rudnosiukas“. O jos poetiniai polinkiai buvo atskleisti tik dabar, po 50 su virš metų.

Metai prabėgo greitai... ir štai, šie mūsų Bendruomenės šulai jau šventė pusę šimtmečio bendro gyvenimo. Jų pagarbimas prasidėjo šv. Mišiomis Hobart'o šv. Marijos katedroje. Pritariant vargonais, per Mišias giedojo antrosios kartos solistai: Kantvilų duktė Jūratė ir Vincas Taškūnas.

Po pamaldų Kantvilų šeimos nariai (trys kartos) ir artimiausi bičiuliai patraukė į Kantvilų namus. Čia reikia ypatingai paminėti šį baltą namuką Wellington'o kalno papėdėje, nes jis tapo tarsi Mecca lietuviams iš visų kraštų. Kantvilų namuose viešėjo lietuviai kunigai ir vyskupai, profesorius Landsbergis, tautiečiai iš Amerikos, Anglijos bei iš visų Australijos valstijų ir t.t. - ilga litanija keliauninkų. Ir kas jie bebūtų - visi buvo priimti ir globjami su tokiu pačiu Ninos ir Alio nuoširdumu ir draugiškumu.

Šįkart į baltąjį namuką susispietė 27

Nina ir Aleksandras Kantvilai, 1996.6.16.

Nina - Aliui

1943 metų kovo 16-17 naktį Vilniaus saugumiečiai suėmė medicinos studentą Aleksandrą (Ali) Kantvilą ir drauge su kitais lietuviais įkaitais išvežė į Stutthof'o koncentracijos stovyklą. Tą pačią naktį Vilniaus universiteto filologijos studentė Nina Truchanaitė jam sukūrė šias eiles.

(Jie vedė po karo audrą, 1946 metais)

Jie Tave gatvėj sutiko ir vedėsi,
Laisvę atėmė toli nuo namų.
Ką Tu jautei: pyktį, nevilgtį, liūdesį?
Ir Tavo sieloj ar buvo ramu?

Jie Tave suėmė, kažkur uždarė,
Ne Tave vieną, oi daug kitų,
Be gailėsio jokio į pražūtį varė
(Ir ar begrįš kada kas dar iš jų?)

Naktį aš tą nežinojau dar nieko,
Bet ant širdies buvo taip neramu...
Nujautė ji... ir nerasdama vietos,
Užmigti neleido, sumerkti akių...

Aš sapsnavau naktį juodą ir kapines,
Vėjas dejavo tarp kryžių kliaikiai,
Kuo gi grūmojo man nuplėštas kaspinas,
Ko aš verkiau, jei mane bučiavai?..

Jie Tave vežėsi laisvę pagrobę,
Laisvę, kurią Tu taip branginai,
Kas tuo laiku Tave, Mylimas, guodė,
Kai toli dingo gimtieji laukai?..

svečiai ir smagioje nuotaikoje atšventė jubiliejų. Dalyvavo Kantvilų gražiai užauginti vaikai: Jūratė (gydytoja), Dalia (mokytoja) ir Gintaras (mokslininkas,

nukelta | 4 psl.

1. Pranešame, kad po susitarimų su apylinkių valdybomis, nutarta suruošti 1998 metų XX-tąsias Australijos Lietuvių dienas Geelonge. Linkime Geelonge apylinkės lietuviams ir jų valdybai sėkmingą pirmą kartą organizuojant šią šventę. Sydnejus rengs 2000 metų AL dienas pačiais metais, kai čia vyks Pasaulinės Olimpines žaidynes, o kas liečia mūsų lietuvių bendruomenę - švęsime Australijos Lietuvių bendruomenės 50-ties metų sukaktį.

2. Artėja 50 metų jubiliejus nuo pirmo pabaltiečių transporto į Australiją po II pasaulinio karo. Sekančiais 1997 metais prisiminsime, kad 439 lietuviai „dypukai“ atplaukė į Australiją laivu Gen. Heinzelman ir išlipo Freemantle 1947 m. lapkričio 28 d. Šie pirmo transporto lietuviai pradėjo savo gyvenimą Australijos žemyne Bonegilloso stovykloje. Kviečiame visus apylinkes ir seniūnijas atšventi šį jubiliejų lietuvių ir pačioje australų visuomenėje.

Albury Regional Museum (Wodonga Place, Albury, NSW, 2640) eksponuoja

Apie Lietuvos įvaizdį

atkelta iš 2 psl.

politikai pasyvių gyventojų“. Pasak Germerio, panaši padėtis užsienio politikoje. Lietuva krapstosi viduje ir žvalgošis į praeitį. Ir jei tarybiniais metais tai buvo veiksminga strategija tautinei tapatybei išsaugoti, ji tapo minusu, kai pasikeitė aplinkybės ir reikėjo kurti pluralistinę demokratiją bei rinkos ūkį. Lietuvos politikai ir eiliniai gyventojai puikiai prisimena Lietuvos didybės laikus, yra įsitikinę, kad lietuvių kalba - seniausia indoeuropiečių kalba, ir tuo didžiuojasi. Jie mano, kad net jų katalikybė ypatinga, nerinti pagoniškų elementų ir skirtinga nuo lenkų. Išdava - didinga Lietuvos izoliacija.

Galima ginčytis su daugeliu Germerio teiginių, su jo bendru polinkiu sutirštinti spalvas. Bet užsienyje nėra daug pabaltiečių ekspertų, tad Germerio straipsniai skaitomi, nemažai prisideda prie Lietuvos įvaizdžio kūrimo. Ir pasitikėjimo Lietuva tikrai neskatins kalbos apie korumpuotą valdžią, pavergtą parlamentą ir pasyvius piliečius.

Pirmoji valdžios reakcija bus įprasta - čia eilinė dezinformacija, į kurią nepravartu kreipti dėmesio. Reakcija būtų suprantama, jei tai būtų vienkartinis įvykis. Bet Germerio mintys, nors gal ir aštriau reiškiamos, nedaug kuo skiriasi nuo kitų Vakarų stebėtojų. Tad pravartu prisiminti žydų patarlę: jei per vieną vakarą trys žmonės sako, kad esi girtas, nesiginčyk, ir eik gulti.

Priekaištai Lietuvai yra įvairūs. Vieni remiasi kasdienia tikrove, pvz., pastabos apie korumpuotą valdininkiją. Antri grindžiami psichologiniais, sociologiniais apibendrinimais, kurių vertė gana abejoti-

Diskusinė popietė

Birželio 30 d. Tėvynės Sąjungos Sydnėjaus skyrius suruošė diskusinę popietę, peržvelgiančią dabartinę ekonominę padėtį Tėvynėje.

Popietę atidarė Tėvynės S-gos Sydnėjaus skyriaus valdybos narys Vytautas Patašius, pristatydamas Sydnėje reziduojantį LR garbės konsulą p. Viktorą Šliterį, kuris kreipėsi į susirinkusius, paaiškindamas, kad Australija, kandidatuojanti į JT Saugumo Tarybą, tikisi iš Lietuvos paramos, balsuojant už jos kandidatūrą, nors Lietuva norinti balsuoti už Portugaliją. Kvietė rašyti laiškus Lietuvos valdžios pareigūnams, prašant paremti Australiją savo balsu.

Popietės paskaitos tema – „Beveik keturi LDDP valdymo metai“. Prelegen-

tas - prof. Vytautas Doniela. Paskaitininkas gerai išstudijavęs esamą padėtį Lietuvoje, supažindino klausytojus su įvairiais ekonominio-finansinio gyvenimo nuosmukio aspektais, dažniausiai piktnaudžiavimu, savanau-diškumu tų, kurie yra valdžioje.

Sekusiose diskusijose pasisakė visa eilė tautiečių: V. Šliogeris, dr. A. Viliūnas, dr. A. Mauragis, A. Reisgys, K. Ankus, V. Patašius, V. Augustinavičius ir kt. Susirinkusiųjų prašyta šią paskaitą atspausdinti „Mūsų Pastogėje“ (duosime šios paskaitos ištrauką - Red.).

Popietę užbaigiant, skyriaus vicepirm. V. Patašius padėkojo prelegentui ir gražiam būriui popietės dalyvių.

B. Ž.

Algis Griškaitis – iš kairės

Miela buvo išgirsti, kad Algis Griškaitis, mano sūnaus bendraamžis, vaikystės draugas, yra gavęs stipendiją trijų metų studijoms ir jau siekia aukščiausio mokslinio įvertinimo - filosofijos daktaro laipsnio biologijos moksle.

Algis atlieka tyrimus, siekiant nustatyti: kaip lytiniai skirtumai ir dauginimosi įgūdžiai išsivystė gyvunuose. Be savo mokslinio tyrimo darbų universitete, jis dar dirba kaip lektorius su studentais, siekiančiais pirminių universiteto laipsnių.

Algis Danielius Griškaitis yra gimęs Sydnėje 1972 m. rugpjūčio 9 d. Atsimenu jį dar berniuką mūsų skautų tarpe ar su „Kovo“ krepšininkais vaikinais, kai jų būrelis sugalvodavo nuotykių ir įdomybių. Algis baigė Hurstville berniukų gimnaziją 1989 m. ir pradėjo studijas Wollongongo universitete. Ten 1993 m. jam buvo suteiktas biologijos mokslų bakalauro laipsnis.

Algis jau tada apsisprendė būti mokslininku ir pradėjo mokslinio tyrimo darbą tame pat universitete. Tyrė jūros gyvūnų genetines struktūras. Šis mokslinis tyrimas Algiiui labai sekėsi - pirmą kartą buvo nustatyta, kad jūros gyvūnų

visuma yra genetiškai sudaryta metų skalėje. Wollongongo universitetas įvertino šį mokslinį darbą ir 1995 metais Algiiui Griškaičiui suteikė pirmo laipsnio pagyrimą (1-st Class Honours) prie jo ankstyvesnio bakalauro laipsnio. Tais pat metais Algis tęsė universiteto mokslinį darbą stebėdamas koralų gyvūnų visumos genetiką jų gyvenamąjose vietovėse, pačiame Great Barrier Reefe.

Universiteto vadovybė aukštai įvertino Algio tyrimų pasiekas bei išvada ir jam buvo sudaryta galimybė tęsti mokslinio tyrimo darbą, paskiriant trijų metų stipendiją filosofijos daktaro laipsnui įsigyti biologijos moksle. Algis savo moksliniame darbe siekia nustatyti, kaip gyvunuose vystėsi lytiniai skirtumai ir dauginimosi pobūdžiai, kokią reikšmę tam turi aplinka. Šiems tyrimams Algis panaudoja DNA atspaudų techniką, enzymatinės veiklos bandymus, stebėdamas gyvūnų gyvenimo eigą jūros dugne. Jis stebi koralų, kolonijinių ascidianų ir jūros anemonių gyvenimą. Tyrimų daviniai yra svarbūs jūros gyvūnų išsaugojimo ateičiai ir jų komerciniam panaudojimui kaip maisto šaltinio.

Tik šiek tiek susipažinęs su Algiiu Griškaičio moksliniais darbais, pajautau: koks įdomus, įvairus ir prasmingas gali būti mokslininko darbas. Aš geriuosi Algio pasiekimais ir linkiu sėkmės tolimesniuose tyrimuose.

Tačiau Algis nėra vien užsidaręs mokslininkas. Šis jaunas žmogus jau yra pabuvojęs Lietuvoje, JAV ir Graikijoje. Žodžiu - pakeliauęs po pasaulį. Daug dėmesio skiria sportui. Jis ir krepšininkas, ir būriuotojas, ir slidininkas. Mėgsta alpinizmą, nardymą, karate sportą, na o poilsiu - pasivaikščiojimus gamtoje.

Linkiu Algiiui grįžti į „Kovo“ sportininkų gretas, o taip pat pasidarbuoti ir mūsų bendruomenės labui.

Vytenis Šliogeris

Sydnėjaus Liet. klubo susirinkimas

Sydnėjaus Lietuvos klubo nepaprastasis susirinkimas sušauktas birželio 23 d. klubo patalpose. Susirinkimą atidarė klubo pirm. V. Binkis, paaiškindamas šio susirinkimo tikslą - reikalinga pakeisti kai kuriuos klubo įstatų paragrafus, prisitaikant prie naujų valdžios potvarkių.

Reikalingi pakeitimai (jų buvo trys) priimti vienbalsiai.

Sydnėjaus liet. pensininkų klube

Sydnėjaus lietuvių pensininkų klubo „Neringa“ metinis susirinkimas įvyko gegužės 30 d. Lietuvių klube Bankstowne.

Išrinkta nauja valdyba pasiskirstė pareigomis sekančiai:

pirmininkas - Stasys Norvilaitis, vicepirmininkas - Juozas Bagaslauskas, sekretorė - Genovaitė Stefanivienė, iš-dininkas - Jonas Karkauskas, parengimų vadovės - Bronė Sidarienė ir Monika

Vėliau dar vyko klausimams-suma-nymams skirtas pusvalandis, kurio metu daugiausiai svarstytas klubo kiemo užimtumo klausimas. Problema, atrodo, daugiausiai sukelia kaimyninis graikų centras, kuriame veikia jų pradinė - vidurinė mokykla. Čia suvažiuoją žmonės, naudojasi lietuvių kiemu kaip savu.

B. Ž.

Kupėkienė.

Po susirinkimo, prie klubo šeiminių-kės Genės Kasperaitienės švediško paruošto stalo, bendrai papietauta, pagerbti trys pensininkai jų gimtadienio proga, pakeliant stiklus ir sudainuojant jiems „Ilgiausių metų!“

Ta pačia proga „Mūsų Pastogei“ paremti paskirta \$ 100.

„Neringos“ valdyba

ATŠVENTĖ GRAŽŲ ...

atkelta iš 3 psl.

tarptautinis kerpių žinovas). Visi trys laisvai kalba lietuviškai. Dalyvavo ir šeši anūkai.

Gintaras supažindino svečius su savo tėvų jaunyste: kaip jie susipažino, kaip jų meilė pražydo ir kaip pagaliau vedė DP stovykloje, pasipuošę skoliniais rūbais. Gintaro su jumoru patiekti duomenys įrodė, kad nei Vilniaus bombardavimai, nei kiti aplink Niną sparną rėžę kavalieriai, nei nacių koncentracijos stovyklos, nepajėgė užgesinti tos nuostabios ugnies, kuri liepsnojo (ir tebeliepsnoja) Alio ir Ninos širdyse.

Šia proga Kantvilų namuose buvo iškabinta labai įdomi informacinė lenta apie Kantvilų gyvenimo kelią. Fotografijomis, piešiniais ir trumpais komentarais buvo atžymėti svarbiausi jų įvykiai.

Sustokime prie 1943 metų, kada Aleksandras Kantvilas buvo gatvėje

pagriebtas ir išvežtas su kitais 45 lietuviams įkaitais į Stutthof'o koncentracijos stovyklą. Tai buvo vokiečių kerštas už tai, kad jiems nepavyko mobilizuoti lietuvių ir kad negalėjo sudaryti lietuvių SS dalinio. Devyni įkaitai mirė per pirmas penkias savaites, dar du mirė vėliau. Apie savo kančias Stutthof'e Aleksandras kalba retai ir mažai. Jis labiau pergyvena, kad Vakarų pasaulyje taip mažai kalbama - ir todėl mažai žinoma - apie lietuvių pasipriešinimą prieš nacių Vokietiją (1941-44 m.) ir apie Stutthof'o įkaitus...

Kaip visada, Nina svečiams paruošė ne vaišes, bet puotą. Patiekalų buvo gausybė ir vienas skanesnis už kitą. Besigardžiuojant susirinkusius daina ir gitara linksmino Vincas Taškūnas.

Valio ir ilgiausių metų, Nina ir Ali! Nedaug pavasarių nuskynėme Nedaug ir nemažai.

Ir žaižaruojančių gaisrų plazdėjime Anos buities preliudijas giedoję angelai. (Bernardas Brazdžionis)

Tomas Tamulevičius

AUKOS "MŪSŲ PASTOGEI"

Syd. Liet. pensininkų klubas "Neringa"	NSW \$ 100.00
Latrobe Valley lietuviai	Vic. \$ 100.00
M. Kvietkauskienė	NSW \$ 10.00
A. Narušienė	Vic. \$ 5.00

S. Dulskis	NSW \$ 5.00
Melbourno Liet. klubas	Vic. \$ 100.00
A. Dirginčienė	NSW \$ 5.00
A. Brunkienė	NSW \$ 5.00
S. Montvidas	NSW \$ 5.00
V. Aras	NSW \$ 5.00

Dėkojame už aukas! **Red.**

A.a. Juozą Nagį prisimenant

Jau penki metai prabėgo, kai a.a. Juozas Nagys atsiskyrė iš gyvųjų tarpo. Apie jo mirtį australiškoje lietuvių spaudoje nebuvo rašyta, tad 5 metų mirties sukaktyje norisi jį prisiminti.

Juozas Nagys gimė 1927 m. gruodžio 8 d. Utenos apskr., Vyžuonų valsčiuje. Augo gausioje devynių vaikų šeimoje. Baigęs vietinę pradžios mokyklą, mokėsi Utenos gimnazijoje. 1944 metais iš šeštosios gimn. klasės, kartu su kitais draugais, stojo į Vietinę rinktinę. Nors buvo paskirtas į karo mokyklą, bet įstojo į 308 - jo bataliono 4-tąją kuopą Utenoje. Dalyvavo kautynėse su lenkų Krajowa armijos daliniu prie Grauziškių, Ašmenos apylinkėse, kaip kulkosvaidininko pavaduotojas.

Vokiečių areštuotas ir drauge su kitais 1004 „plechavičiukų“ vienu transportu išvežtas į Vokietiją ir įjungtas į aviacijos dalinius. Karui pasibaigus keletą mėnesių buvo anglų nelaisvėje. Broliui Pranui padedant, kartu su kitais 16 išsilaisvinęs, apsigyveno Dillingen lietuvių pabėgėlių stovykloje. Ten dirbo stovyklos policijoje.

Išsteigęs liet. gimnaziją Nūrtingene, stojo į ją. Čia įsijungė į jūros skautus. Žaidė krepšinį ir tinklinį gimnazijos komandoje. Perkėlus Nūrtingeno stovyklą į

Schwäbisch Gmünd ir prasidėjus emigracijos judėjimui, stojo į lietuvių inžinerijos kuopą prie amerikiečių kariuomenės Frankfure, kur-ioje išbuvo iki emigravimo į Australiją.

1948 m. balandžio 26 d. trečiuoju transportu atvyko į Australiją. Sutartį atliko kirsdamas cukrines nendres Inghame, Qld., skindamas vaisius Berri vietovėje ir sodindamas pušis Mount Gambier, SA. Po sutarties kurį laiką pagyvenęs Melbourne, persikėlė į Sydnėjų. 1953 m. įstojo į kunigų seminariją, bet po metų, dėl sveikatos, iš jos pasitraukė. Toliau gyvenė brolio ir brolienės globoje.

1991 m. liepos 13 d. mirė Royal North Shore ligoninėje Sydnėje. Gedulingas šv. Mišias atnašavo ir krematoriume apeigas atliko Nagių šeimos asmeninis bičiulis prel. Petras Butkus. Jo brolis Pranas su žmona Elena tuometu buvo Lietuvoje, todėl ir mirtis nebuvo tinkamai atžymėta. Velionio pelenai pervežti į Lietuvą ir palaidoti Vyžuonų kapinėse drauge su kt. mirusiais šeimos nariais. Palaikų perlaidojimo apeigas atliko Vyžuonų klebonas Vytautas Tvarijonas. Laidotuvėse dalyvavo velionio dvi seserys ir penki broliai, giminės, vaikystės,

nukelta | 5 psl.

KULTŪRINĖS PARASTĖS

PROŠVAISTĖ ŠEŠĖLYJE

Agnė Lukšytė

Talpiname ištrauką iš rašytojos Agnės Lukšytės naujausios knygos - romano „Prošvaistė šešėlyje“ I t., išleisto Lietuvoje 1996 m.

Klebonas Karpis stovi kieme prie eukalipto ir žiūri į jo šakas, aplipusias smulkiais gelsvai žalsvais žiedeliais, iš kurių bitės renka medų. Pakėlęs galvą žvelgia į dangaus mėlynę. Būrelis raiščių balandžių ratuoja virš barakų, išstatytų keliomis eilėmis. Klebonas pažvelgia į kelią, nusitiesiantį tolyn į vos matomus iš žalumynų kyšančius miestelio namų stogus, dengtus rusvomis dėpėmis. Jo dėmesį patraukia kelyje pakilusios rausvos dulkės. Pamažu dulkėse išryškėja automobilis ir bematant įrieda į aikštę prieš barakų eiles. Iš jo išlupa šviesiaplaukis vidutinio ūgio vyras ir prieina prie klebono. Abu pasisveikina be žodžių, ilgai spausdami vienas kitą ranką ir žiūrėdami vienas kitam į akis.

- Matai, Mykolai, kaip ilgai užtrukau. Tau paskambinęs, kad atvykstu, išeinu į kiemą pasirengęs važiuoti, gi žiūriu - iš miestelio mano sodybos link atrieda dulkų kamuolys. Mamba tuoj pat pažino, kad atvyksta Evertas. Dar negalima buvo dulkėse įžiūrėti mašinos, kai Mamba pasakė, kad tik Evaro mašina sukelia ratu besisukančius dulkų kamuolėlius. Kitoms mašinoms važiuojant, dulkės driekiasi užpakaly.

Abu juokiasi.
- Mamba yra labai pastabus ir turi stiprų humoro jausmą, - giria Romas.
- Sėskis, Romai, pasikalbėsim.

Jie atsisėda ant medinio suolo šalia barako plačiai atvertomis durimis.

- Papasakok, Mykolai, ko Evertas tavęs prašė. Ir aš papasakosiu, ko jis manęs prašė. Neabejoju, kad abu jo prašymai panašūs. Jis dažnai taip daro: jeigu pagaidauja ko nors iš tavęs, tai nori, kad aš apie tai žinočiau ir jam pritarčiau. Jis moka įtikinamai pasnekėti.

Klebonas nusišypso ir pasakoja:
- Telefonu tave kviesdamas atvykti užsiminiau, kad mudu su Evertu vėl

pykстамės, Ne visai taip. Jam išvykus, apgalvojau mudviejų pašnekėsį ir supratau, kad jis bijo Kempo, nes mūsų centro policijos viršininkas Pilpotas yra Kempo dėdė. Evertas nori žūtbut užgniaužti kalbas apie Bundžilio nužudymą. Evertui išvykus suvokiau, kad Kempas galėtų paprašyti Pilpotą atsiųsti į Dunarungą nuovados viršininku vietoj Evaro kitą policininką. Juk Evertas Dunarungoje darbuojasi dešimt metų, gerai tvarkėsi. Darbo jis turėjo daug. Naujoje vietoje pradžia vėl būtų sunki.

- Mykolai, Evertas man tiesiai pasakė: „Vienas Kempo nepalankus žodis apie mane - ir aš, įsikibęs kengūros uodegos, nušoliuočiau į kokį nors tamsų užkampį“. Pasakok, apie ką judu kalbėjotės.

- Mudviejų pokalbio pradžioje jis paprašė: „Klebone Karpi, kurį nors sekmadienį pasakykit pamokslą, kuris nutildytų tas kvailas paskalas. Šiuo metu jomis apraizgytas visas miestelis. Žinau, kad jūs sugebat įdomiai ir įtikinamai pasnekėti. Net anglikonai ir protestantai mėgsta pasiklausyti jūsų pamokslų“. Pradėjau Evertą klausinėti, kodėl iš mūsų valstijos centro nebuvo pakviesti detektyvai iširti, kas nušovė Bundžilį. Jis supyko, kad aš kišuos į jo reikalus. Jis, girdi, pranešęs centro policijos viršininkui Pilpotui, taigi tai jau nebe jo galioje.

Klebonas atsidūsta ir ilgokai tyli. Po to vėl šneką:

- Žodis po žodžio ir mudu susipykom. Jis grasino, kad Pilpotas galėtų sugalvoti įtikimą priežastį ir oficialiu raštu sustabdyti mano veiklą Kirlirlikoje. Tuomet aborigenai liktų bo globėjo. Evertas žino, kaip man skaudu tai girdėti. Papriekaiščiau, kad man grasina be reikalo. Nieko blogo jam nepadariau, nė vienu žodžiu jo neįžeidžiau. Išdūmė nė neatpirpašė. Man uždavė širdį.

Romas pradeda pasakoti:
- Atvyko pas mane susinervinęs, bet pavaišintas šaltu alumu aprimo. Pradėjo kalbėti apie ūkininkus - šie skundžiasi, kad aborigenai vagia jų avis. Pasakiau, kad klebono Karpio aborigenai avių nevagia, nes klebonas aprūpina aborigenus maistu. Jie sotūs. Patys sugeba ietimis nudobti kengūrų. Tada jis prasitarė: galbūt gyvulių varovai vagia avis, parduoda jas ir kaltę šverčia aborigenams. Sa-

kečiaučiau jam atsiunčiant prityrusį policijos seržantą. Jie abu galėsią aprėpti ir tolimas Dunarungos sritis.

Romas nutyla. Klebonas pavadina jį pasivaikščioti. Iš kiemo jie pasuka į pamiškę. Kelios kengūros šokčioja pamiškėje. Jiems besiertinant, jos nušokuoja tolyn į laukus. Virš galvų nardo šarkos, tarsi viena kitą vaikytęsi. Kartais praskrenda švilpaujamos karavongos. Klebonas sustoja, žiūri į paukščius ir lėtai ištaria:

- Jau pavasaris. Paukščiai poruojasi.
- Mykolai, aš tik dabar atsikvošėjau, kad tavo kaimelis tuščias: nei vieno suaugusio, nei vieno vaiko. Kurgi jie visi dingę?

- Genties vyresnieji išsivedė visus į mišką. Ten jie atliks tradicines apeigas.
- Tu neini kartu su jais?

- Ne... Kai kurios jų apeigos yra erotinės - man ne prie širdies.

- Ar tu jų neuždraudi?

- Kaip aš galėčiau uždrausti apeigas, kurias jie kartoja tūkstančius metų? Nenoriu perdaug brukti krikščionybę, nes jiems sunku atsisakyti savųjų tradicijų. Kai jie bando suderinti savąsias tradicijas su krikščionybės dogmomis, atsitinka žiaurių dalykų. Juk esi girdėjęs apie Rubiną?

- Ar tą išprotėjusią aborigenę, kuri vaikšto po Kirlirliką? Ji dažnai stovi ant skardžio, žiūri į eukaliptų viršūnes ir skėryčioja rankomis.

- Taigi, tai Rubina. Matai, visose aborigenų gentyse yra įsigalėjęs paprotys, kad moteris, gamtos prieglobstyje pagimdžiusi dvynukus, pasiima su saviimi pirmagimį kūdikį, o vėliau gimusių palieka krūmuose. Rubina gyveno su kinu sodininku. Genties vyresnieji užsuderėtą atlyginimą leido kinui su Rubina gyventi. Ji labai graži. Neabejoju, kad kuris nors jaunas vyras, gyvenęs tarp aborigenų šitame kaimelyje, ją mylėjo. Kinas buvo rastas nudurtas ietimi. Rubina liko nėščia. Atrodo, kad ji gimdė netoli tos daubos, nes nuolat ten vaikščiojo. Ji pagimdė dvynukes mergytes.

Pirmoji buvo tamsios odos, vėliau gimusioji - šviesios. Rubinai labai patiko šviesiaodė mergytė. Ji numetė pirmagimę nuo skardžio į daubą. Su šviesiaja grįžo į kaimelį. Kitos dienos rytą pradėjo verkti ir goustis Kirlalai, jog pasielgė negerai atsinešusi tik vieną kūdikį. Ji bijanti klebono, kad bars. Kirlala pasiuntė porą vyrų paieškoti kūdikio. Šie grįžę pranešė radę kraujo dėmių ir laukinių šunų pėdsakus. Rubina ėmė klykti, lėkė prie skardžio, iškėlus rankas žiūrėjo į eukaliptų viršūnes ir vis garsiai šaukė.

Rubina išprotėjo ir Kirlala mergytę atidavė auginti jos gimnaitėms. Ji nuolat vaikšto prie tavo daubos. Kirlalai ji pasakė eukaliptų šakose girdinti mažų kojelų trepsėjimą. Ji įsitikinusi, kad jos pirmagimė mergytė bėgioja eukaliptų šakomis. Ji laukia, kad mergytė nukristų jai į rankas. Kirlala man kartą papriekaištavo, kad aš maišiau Rubinai protą. Piršdamas aborigenams savo tikėjimą, iškreipiau jų galvoseną. Kirlala Rubiną gydo vaistažolėmis, bet jos veikia palyginti trumpai.

- Anksčiau netekdavo girdėti apie išprotėjusius aborigenus, - stebisi Romas.

- Dabar kitose vietovėse jų yra nemažai. Tie, kurie geria alkoholį, išprotėja. Aborigenai labai draugiški. Jie pamišlius globoja. Stebiuos, kad alkoholį žmo-

L. ŠIMKUTĖ

MŪSŲ DALIA

*Palangėje
linguojantys hiacintai
raizgo raštą lubose.*

*Stalas,
užtiestas balta staltiese,
atmuša vaivorykštės spalvas.*

*Palinkę žiedai sugeria lietu,
nakties griausmū
numarinus žemę.*

*Likimas skaičiuoja mūsų kaltes
ir krauna į tuštumos lobį
daiktų paslaptis.*

*Išsekę žingsniai nebeatskamba
gatvėmis.*

Išsunkti žodžiai nebeatšaukia vardų.

Tik likus tyluma dalina savo dalią.

NEŽINIA

*Diena, prasidėjusi vaikų klegesų,
Susikilo beviltiška vakare.*

*Palikau siauras gatves,
liūdną saulėleidį,
apskarusį mėnulį.*

*Seku nežinią, alkį,
pavojų.*

*Imk peilį.
Atpjauk man savo laiko.
Vėl noriu maitinančios dienos
Iš tavo rankų.*

ESKIZAS

*Nebegrįšim.
Niekad nebegrįšim
į praėjusį
ir nebeištrinamą laiką.
Tęsiu tavo kelionę.
Ausyse tebeaidi nueiti žingsniai,
ištarti žodžiai,
nutilęs balsas.*

*Ant stalo guli knyga,
Garuoja vanduo.
Namuose vaikų klyksmas - juokas,
ašaros.*

*Telefono skambesys,
Laiškai
ir šachmatų lenta
be figūrų.*

nės mėgsta, kad ir kokios rasės jie būtų. Aborigenams jis labai kenkia. Jų organizmas silpnėnis už baltųjų. Sakysim, jeigu aborigenas suseraga džiova, jis labai greitai miršta.

Tylėdami jie eina į pamiškę. Klebonas sustoja ir žiūri į netoliese augantį nuskurdusį eukaliptą. Apatinės šakos nudžiūvusios.

- Ką ten matai? - klausia Romas.

nukeičia į 6 psl.

A.a. Juoza Nagi . . .

atkelta iš 4 psl.

jaunystės ir gimnazijos draugai. Atsisveikinimo žodį tarė brolis Pranas, jo peklus parvežęs į Tėvynę. Jo gyvenimą užsienyje apibūdinęs, kalbą baigė savo eiliuotais žodžiais:

*Aš sugrįžau atgal namo
Kūnu ne tuo kuriuo iškeliauvau,
Bet siela nemirštama ir ta pačia,
Kuria vaikystėj ir jaunystėj gyvenau...*

Kapinėse, tarpe Saladžių ir Nagių mirusių šeimų narių, Juozo Nagio kape pažymėta, kad jis miręs Australijoje. Taip atsisveikinta su Australijos lietuviu, kurį šiandien, jo mirties 5-metį pažymint, prisimena brolis Pranas su žmona Elena Australijoje ir tėvynėje likę seserys, broliai ir artimieji.

P. N.

PROŠVAISTĖ ŠEŠĖLYJE

atkelta iš 5 psl.

- Pažvelk į paukščius: jie kovoja dėl erdvės.

Jie žiūri į karavoną, tupinčią ant sausos šakos ir knaisiojančią snapu juodas sparnų plunksnas. Kartais ji išskleidžia uodegą ir rodo baltas, dailiai susiklosčiusias apatines plunksnas. Aplink eukaliptą skraidančios trys mynos tai nusileidžia ant šakos prie pat karavonos, tai vėl pakyla. Kartais jos visos trys praskrenda virš karavonos galvos, šiek tiek paliesdamos jos viršugalvį sparnų galiukais. Ši susigaužia ir žvelgia į jas kraipydama galvą. Žvilgčioja tai kairiaria, tai dešiniaria akimi. Mynos pradeda sukti aplink ratus. Karavona pakyla ir švilpauddama nu-plasnoja į mišką. Mynos sutupia ant likusios tuščios šakos.

- Matai, Romai, kokios užsispyrusios tos nedidukės mynos. Nedavė ramybės didžiulei karavonai ir ši neiškentusi nuskrido. Mynos laimėjo. Aš visada stebiu gamtą, įvairius gyvūnus ir mokausi iš jų. Aš kaip tos mynos nuolat aiškindamas noriu įkalti aborigenams į galvas, kad alkoholis - nuodai. Kuo daugiau jo išgeriamas - tuo labiau nuodijamas žmogaus organizmas.

Klebonas sunkiai atsidūsta. Jie vėl pradeda pamažu žingsniuoti į priekį. Klebonas sustoja prie medelio ir paėmęs nuo šakos žalią varlytę rodo Romui.

- Tai medžių šakomis ropinjančios varlytės. Jos minta kirminais ir musėmis. Aborigenai renka tas varlytes ir duoda Kirlalai. Ji jas užmuša ir sudžiovina. Džiovintus tų varlyčių gabalėlius duoda krimtai Rubinai. Kirlala sakė, kad tos varlytės yra vaistai nuo pamišimo bei kitų ligų.

Klebonas padeda varlytę ant tos pačios šakelės, nuo kurios ją paėmė. Abu pasuka giliau į mišką. Girdėti ritmiškas tautišėjimas.

- Grįžkim, Romai, Aborigenai yra įsijautę į savo apeigas. Mūsų pamatę gali pagalvoti, kad domimės, ką jie veikia. Jie nemėgsta, jei kas nors pašalinis stebi.

Abu grįžta išmintu taku.

- Tokia glėžna žolė. Malonu žiūrėti į žalsvą spalvą, bet karšta saulė žolę greitai išbalins. Vėjyje šiurens sausi stagarai. Ilgai nelijo, tad greitai reikės deginti žolę aplink barakus. Netikėtai prasidėjęs gaisrai, barakai kaip skiedrelės bematant sudegtų. Juk tau irgi reikės mano vyrų pagalbos, kad sudegintų žolę aplink tavo sodybą, ar ne? - klausia klebonas.

- Žinoma. Kada esi numatęs?

Jeigu ilgiau nelis, tai deginsim prieš Kalėdas, nes jei pavasaris be lietaus, gaisrai prasideda prieš Kalėdas.

- Būtų gerai apdegti žolę aplink mano sodybą prieš Kalėdas, nes po jų prasideda karščiai ir aludėje atsiranda daug vyrų. Vyrai sriaubia alų išsiuose. Mano darbininkai neturėtų laiko pagelbėti tavo vyrams.

- Neatrodo, kad prieš Kalėdas lis, - pastebi klebonas.

Pamažu jie grįžta prie klebono barako.

- Sėskis, Romai. Atnešiu vaisių sulčių.

Saulė jau kaitina. Aborigenai sako, kad ši vasara bus ilga ir karšta.

Delnu šluostydamas kaktą klebonas įeina į baraką. Romas atsėdė ant suolo prie pat durų. Klebonas grįžta su dviem

stiklais sulčių. Vieną paduoda Romui, pats atsėdė, juokdamiesi susidaužia stiklais ir geria. Gerdami žiūri į būrelį mynų, čirpsinčių, šmaikščiai vaikščiojančių savo geltonomis kojomis ir vėl pakylančių.

- Visur pilna mynų. Kiek daug jų prisiveisė. Anksčiau tiek daug nebūda, - stebisi Romas.

- Joms, kilusioms iš Indijos ir įpratusioms prie karšto ir drėgno klimato, Australija patinka. Musių čia irgi daugybė. Kartą prisijuokiau iš katės. Ji tykojo vienos mynos, vaikštinėjančios po kiemą. Staiga katę puolė kelios mynos ir išpešė kuokštą jos kailio. Katė strimagalviais spruko į krūmus slėptis. Mynos labai judrios, žvitiromis akutėmis žvilgčioja į šalis, viską pastebi.

Romas pradeda piktintis:

- Kam tiek daug gyvių įsivežė į Australiją iš kitų kraštų? Žiūrėk, kas pasidarė su triušiais. Priviso visur tiek, kad valdžia susirūpinusi, kaip juos išnaikinti.

- Kaltas Australijos klimatas, nes ir žiemos nešaltos. Matai, kas pasidarė su tomis rupūžėmis. Mes jas vadinam buliais. Ne tik į Dunarungą, bet ir Kirlirlikoje pašaliais kurkia.

- Evertas Dunarungos gyventojams įsakė jas mušti, jei kur pamato. Mamba kas rytą jų ieško aplink mūsų sodybą.

- Nieko nebepadarysim. Mes jų nebeatsikratysim, nes labai vislios, - sako klebonas, imdamas iš Romo rankų tuščią stiklą ir įdėjęs į savąjį įneša į vidų. Sugrįžęs atsėdė prie Romo, žiūrėdamas į jį mirteli ir sako:

- Romai, ar tu pastebi, koks aš pasidariau plepys. Kai mes kartu, manyje tarsi atsiveria dėželė, kurioje uždaryti žodžiai. Ir jie veržiasi vienas paskui kita.

Romas juokiasi ir paploja klebonui per petį:

- Tu ir jaunais mėgai daug šnekėti. Gal todėl tavo pamokslai tokie įdomūs.

- Pamokslams gerai pasirošiu. Aš nuolat galvoju apie Dievą ir žmones. Vis klausiu savęs, kodėl Dievas žmogų sutvėrė visais atžvilgiais netobulą: silpną, svyruojantį, kažko bijantį, norintį kam nors įtikti. Žmogus protu nesugeba suvokti, kad gyvenimas netobulėja dėl žmogaus būdo silpnumo. Man besiklausant išpažinčių kaskart darosi aiškiau, kad žmogaus siela - kaip kokios sūpuoklės, net menkam vėjeliumi pūstelėjus blaškosi į šalis, kartais kyla į viršų, ir vėl staiga krinta žemyn. Per išpažintį bandau jiems patarti, kaip rasti tikrąjį kelią šio gyvenimo klysteliuose. Aiškiniu jiems, kad norint eiti tiesiu keliu reikia susiimti ir nugalėti savo ydas.

- Mykolai, žmonės mielai eina pas tave išpažinties. Tu taip pakeli sielą iš kasdienybės, nuramini. Eva visada būna atgijusi po išpažinties. Ilgesnį laiką nebežiūri į gyvenimą pesimistiškai.

- Kaip ji dabar laikosi? Senokai būvau pas tave.

- Su Eva nėra gerai.

- Kviešk daktarą, tegu apžiūri.

- Netrukus kviesiu.

- Aš kasdien meldžiuos už judu. Prašau Dievą padovanoti judviem kūdikį.

Romas sunkiai atsidūsta:

- Ačiū, bet ir šį kartą mudviem nepavyks. Eva pastaruoju metu blogai atrodo. Jos veidas lyg ir pageltęs, nuotaika

Concerto programos pertraukos metu Sydnejaus Lietuvių klube.

KULTŪRINĖJE VEIKLOJE

* Į redaktoriaus atsišaukimą „M.P.“ Nr. 23-me („50-mečiui besiruošiant“), kur skaitytojai kviečiami 50 metų mūsų prisilėgta, pasidarė labai nervinga. Juk jau penktas nštumo mėnuo, bet dar nejučia kūdikio judesiu.

Klebonas uždeda ranką ant Romo peties.

- Nenusimink, Romai, gal viskas bus gerai.

Abu sėdi paskendę mintyse. Juos išbudina praskrendančios garsiai rėkdamos papūgos. Jos mojuoja stipriais, saulėje žvilgančiais sparnais, tarsi žirkėmis karpytų dangaus mėlynę. Klebonas seka jas akimis, kol jos pranyksta tolumoje.

- Žinai, Romai, kartais aš pajuntu nenugalimą norą piešti, tapyti. Taveš belaukdamas žiūrėjau į eukalipto šakeles, apkibusias neryškaus atspalvio smulkiais žiedeliais. Saulės spinduliai eukaliptų pilkšvai žalsvus lapelius nuliejo aukšniu atspalviu. Visa tai man pasirodė lyg koks nutapytas paveikslas. Jaučiu begalinį pasigėrėjimą. Gamta mano sielą atgaivina ir pakelia aukštyn nuo kasdienybės.

- Mykolai, juk tu jaunystėje mėgai piešti ir tapyti. Prisimenu tavo paveikslus, labai gražūs. Ar tu nebepieši?

- Šis gyvenimas per trumpas dviems pašaukimams. Pakanka atsiduoti vienam pašaukimui - kunigystei. Globodamas aborigenus jaučiuosi esąs nuoširdus Jėzaus mokslo pasekėjas.

- Visi tave už tai gerbia. Romas atsistoja.

- Reikia grįžti namo. Maniau, kad čia rasiu Mambą su Ula ir parsivešiu. Jie nesakė, kodėl jiems buvo svarbu į tavo kaimelį atvykti. Dabar suprantu, jie dalyvauja religinėse apeigose.

- Taip, išvyko į mišką kartu su visais.

Klebonas palydi Romą, einantį prie savo automobilio.

- Romai, aš pasitarsiu su Kirlala. Ji turi įvairių vaistažolių. Gal žino kokių nors tinkamų nėščioms moterims? Jei gausiu tinkamų iš Kirlalos, atnešiu Evai.

Romas padėkoja ir, įlipęs į automobilį, pro atvirą langą prašo:

- Mykolai, sekmadienį pasakyk pamokslą, kokio pageidauja Evertas. Jis sakė eisiąs į savivaldybės posėdį ir reikalavęs, kad jie nutartų išsalfuoti kelius ir tavo kaimelį ir mano sodybą.

buvimo Australijoje paminėjimui rašyti savo prisiminimus ir t.t., jau spejo atsiliepti pirmieji du bendradarbiai - tai p. Joan'a Songaila iš Coolangatta, Qld. ir p. Pramas Nagys ir Gosfordo, NSW. Tikimės jų bus daug daugiau ir neužilgo „M.P.“ pasirodys specialus šiems straipsniams skyrelis: „Pirmieji metai Australijoje“.

* Naktį iš balandžio 27-sios į 28-ją apiplėšta „Dirvos“ redakcija Cleveland'e. Pagrobtai visi laikraščio įrenginiai. Bet laikraščio leidimas nesustojo. Pirmasis kompiuteris buvo nupirktas praėjus vos parai po įsibrovimo. Kita - kompiuteris ir t.t. padovanotoj rėmėjai. Kad atkurti visą redakcijos inventorių, renkamos aukos.

* Iš Melbourn gauta žinių, kad „M.P.“ bendradarbis, visuomenininkas, Albertas Zubras sunkiai serga ir slaugomas St. Kronstadt ligoninėje, Dandenonge. Linkime greito pasveikimo!

* Iš Lietuvos gautomis žiniomis, šiomis dienomis ten mirė du žymūs lietuvių kultūrininkai: mitologas Norbertas Vėlius ir prof. Vytautas Kavolis. Apie šiuos žymius tautiečius rašysime sekančiuose „M.P.“ numeriuose. B.Ž.

Mieli bendradarbiai!

Dėl straipsnių gausos ne visi straipsniai tilpo šiame numeryje. Spausdinsime Nr. 28-me. Red.

Klebonas pakraipo galvą ir ištaria su lengva ironija:

- Kitai sakant, papirks mudu, ypač mane, kad tylėčiau dėl nužudyto Bundžilio. Aš gi visus Dunarungos srities aborigenus globoju, taigi mano pareiga nenurimti dėl Bundžilio. Deja, aborigenai buvo ir tebėra baltųjų skriaudžiami. Mano pastangos, kad nors Dunarungoje baltųjų pažiūra į aborigenus pasikeistų, kol kas tėra mėginimai galva pramušti sieną.

- Begipu aborigenams, gyvenantiems tavo įkurtame kaimelyje, nes tu juos užstoji ir globoji, lyg būtum jų tėvas.

- Oka, ar aš galėjau Bundžilį apsaugoti?

- Ne, nes čia ypatingas atvejis: Kempo dukters ir Bundžilio meilė.

Romas užveda motorą.

- Perduok Evai linkėjimus! - šūkteli klebonas.

Romui išvažiuavus, klebonas prieina prie savojo barako atvirų durų ir kurį laiką stovi susimąstęs.

MŪSŲ LAIKŲ KNYGNEŠIAI

Knygnešystės gadynę, suvaidinusių tautos naujųjų laikų istorijoje, nuodugniausiai ištyrė ir išsamiausiai aprašė prof. V. Merkys. Pagal profesorius, neabejotinai knygnešiu laikytinas tas, kurio veikla užfiksuota dokumentuose. O tokie dokumentai - archyvuose išlikusios bylos tų knygnešių, kurie buvo įkliuvę žandarams. Tokių knygnešių rasta 2467. Kiek buvo knygnešių, neįkliuvusių žandarams - niekad nesužinosime. Paradoksas tame, kad kas buvo įkliuvęs - šiandien laimingas, nes jis įėjo į tautos istoriją, kas anuo metu buvo laimingas - neįkliuvo - gali būti amžiams užmirštas.

Šimt kovo 16 d. sukako 150 metų nuo žymiausio knygnešystės gadinės atstovo Jurgio Bielinio gimimo dienos. Jis buvo knygnešystės pradininko vyskupo Motiejaus Valančiaus talkininkas ir patikėtinis, nuo 1890-ųjų - knygnešys profesionalas. Už akiplėšišką drąsą, išradingumą, pasiaukojamą veiklą lietuvių bei ir nepelnus knygnešystei jis vadinamas knygnešių karaliumi. Tai buvo tokia šviesi knygnešystės gadinės asmenybė, kad netgi lietuviškųjų tarybinių enciklopedijų sudarytojais ir cenzoriai nedrįso jos ignoruoti.

Bolševikmečiu knygnešystės gadinės tradicijas pratęsę gausi ir įvairiapusė partizaninė spauda, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“ ir gana daug kitų pagrindinio leidinių. Ypač ryškų indelį į kovą už laisvą spausdinimą žodžiu įnešę garsioji katakombų spaustuvė „a.b.“ - Vytauto Andziulio ir Juozo Bacevičiaus duetas. Vienas jų - V. Andziulis - dvasios aristokratas, švento tikslo vardan pavojun statęs savo ir šeimos (6 vaikai) likimą, per visą gyvenimą sunkiu darbu sukauptą nemažą turtą, akiplėšiška, su avantiūrizmu besiribojančia drąsa labai artimas legendiniam knygnešių karaliui. J. Bacevičius - tipiškasis knygnešystės gadinės atstovas, vienas iš tų bevardžių herojų, fanatiškai tikėjusių lietuviškojo spausdinimo žodžio galia ginant tėvų ir protėvių kalbą nuo okupantų.

Vytautas Andziulis gimė 1930 m. Šečioje, Kėdainių apskr., mokytojų šeimoje. Patriotiška namų dvasia, turtinga biblioteka ir pomėgis gilintis į tautos istoriją turėjo lemiamos įtakos jaunuolio pasaulėžiūrai, kuri formavosi labai sudėtingomis karo ir pokario sąlygomis.

Baigęs 13-tąją amatų mokyklą Kaune ir įsigijęs spaustuvininko specialybę, jaunuolis įsidarbino „Spindulio“ spaustuvėje raidžių rinkėju. Vėliau spaustuvininko darbą dirbo Kupiškėje, Troškūnuose, kol vėl grįžo į „Spindulį“, kur išdirbo iki 1988 m.

Visada kupinas idėjų ir nenustygstąs darbo Vytautas apie 1965 metus susidomėjo bitininkyste, per bitininkus susipažino su žymiu gėlininku ir dideliu patriotu Antanu Juškaičiu; šis netrukus supažindino Vytautą su bitininku Juozu Bacevičiumi. Tuo metu Juozas ieškojo bendraminčių pagrindinei spaudai leisti ir platinti, ruošėsi gaminti spausdinimo mašiną ir ieškojo šrifto. Vytautas parūpino apie porą šimtų kilogramų šrifto, tačiau mašinos pasigaminti Juozui nepavyko. Tada Vytautui kilo noras įsigyti tikrą spausdinimo mašiną. Tik kur ją pastatyti?

Ką tai reiškia bolševikmečiu turėti nuosavą spausdinimo mašiną, kada paprastas spausdinimo mašinėlės šriftas buvo registruojamas ir kontroliuojamas!

Mintis įsirengti spaustuvę katakombose Vytautui gimė tada, kada jis pradėjo statyti sodo namelį Šalių kaimo pakraštyje, didžiulės kalvos papėdėje šalia Šalių upelio. Tai buvo apie 1968 metus. Tačiau finansinės galimybės realizuoti planus atsirado apie 1978-79 metus. Juozas Bacevičius, sužinojęs apie Vytauto planus, įsipareigojo visokeriopa padėti. Prasidėjo darbai, kurių niekas neturėjo matyti, apie kuriuos niekas nieko negalėjo žinoti. Į kalną buvo rausiamasi taip atsargiai, kaip

Jurgis Bielinis - žymiausias Lietuvos knygnešyspaudos draudimo gadyne.

atsargiai buvo įrengiamos partizanų slėptuvės. O reikėjo iškirsti ir išgabenti dešimtis kūbų kietos ir sunkios uolienos; reikėjo pasigaminti, sunėsti ir sukloti daugybę tonų betono; reikėjo gauti, atsigabenti, sunėsti į katakombas, sumontuoti ir paleisti į darbą spausdinimo mašinas; reikėjo užmaskuoti įėjimą į katakombas taip, kad joks pašalinis jo niekad neaptiktų. Visam tam reikėjo drąsos, titaniško darbo, nemažai pinigų ir kasdieninės rizikos. Visą tai padarė du paprasti lietuviai, nepaprastai dori žmonės, didžiuliai Lietuvos patriotai, metų iššūkių niekšybės įsikūnijimo sistamai, kontroliavusiai ketvirtadalio milijardo žmonių kiekvieną žingsnį! Dešimt metų šie nepaprastai taurūs žmonės vedžiojo už nosies šimtus nuožmiausių tautos priešų - raudonųjų saugumiečių, savų ir svetimų, profesionalų ir šnipelių, „tyliųjų rezistentų“ ir kitokio šlamšto.

Įsivaizduoti katakombas neįmanoma. Jas reikia pamatyti. Kiek čia fantazijos, polėkio, išradingumo. Įėjimas į katakombas taip įrengtas, kad net išdaviui nurodžius negreit pavyktų įeiti. Štai čia ir pravertė universalus Vytauto talentas. Nėra darbo, kurio jis nepadarėtų tobulai!

Juozas Bacevičius gimė 1918.03.17 Šakių apskr., Jankų valsč., Karčrūdės kaime, valstiečių šeimoje. Tėvai turėjo 6 ha žemės, dirbo miškų ūkyje. Juozas, baigęs keturias pradinės mokyklos klases, 1930-34 m. amatų mokėsi Italijoje. Pirmąją bolševikų okupaciją praleido kaime. Vėliau visą savo gyvenimą dirbo Šakių miškų ūkyje ir Kauno miškų chemijos ūkyje. 1978 m. išėjo į pensiją. Nuo 1988 m. gyvena Kaune.

Būdamas giliai religingas ir didelis patriotas, antrosios bolševikų okupacijos metais Juozas įsitraukė į pagrindinę veiklą. Pogriandyje bendravo su kunigais S. Tamkevičiumi, J. Račiūnu, J. Zdebskiu, daugino ir platino „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“, dešimtį metų kartu su Vytautu Andziuliu dirbo požemio spaustuvėje „a.b.“, parašė ir V. Šauklio slapyvardžiu išleido „Trumpą Lietuvos istoriją“, „Lietuvių vargai dėl savo kalbos Vilniaus krašte“ ir kt.

1995.07.19 eidamas 77-tuosius, iškeliavo Anapilin paskutinis Lietuvos knygnešys - Juozas Bacevičius. Tylus ir kuklus, neištaręs gyvenime skambesnės frazės, gerai pažinojęs sūraus prakaito skonį, labai šviesios galvos ir Tėvynei be galo atsidavęs patriotas, kaip ir daugybė knygnešių gadinės bevardžių herojų su kaupu atliko pilietinę pareigą tautai ir Tėvynei. Nesiekė jis šio šurmulingo gyvenimo pigių blizgučių, nesuskrovė jokių turtų, bet paliko pėdsaką, kad ŽMOGUMI buvo.

Vytauto Andziulio žodžiais, knygnešystė Juozas užsiiminėjo žymiai anksčiau, negu buvo įrengta katakombų spaustuvė. Gavęs iš Alytaus klebono J. Račiūno „Eros“ aparatų, savo namuose kaime Juozas daugino ir per patikimus žmones platino įvairias knygeles. „Eros“ našumas jo netenkino, ir jis užšiorėjęs pats pasidaryti spausdinimo mašiną. Nors buvo ir labai nagingas, tačiau gerą mašiną nepavyko pasigaminti.

Juozas buvo nešnekus, netgi drovus, labai kilnios dvasios, apsiskaitęs, gerai žinojo Lietuvos istoriją, pats nemažai rašinėjo. Buvo pasiruošęs galvą guldyti už Tėvynę, Bažnyčią ir teisingumą. Neįkliūti į saugumiečių nagus padėjo Juozo atsargumas, žaibiška orientacija, įtarimo nekelianti jo išvaizda ir, matyt, Angelas Sargas. Daug metų, apsikrovęs sunkiais nešuliais, jis keliaudavo po Lietuvą autobusais, pakeleivingomis mašinomis, dviračiu - ir vis laimingai.

Kai atgavome Nepriklausomybę, prisimena Vytautas, - Juozas nepaprastai džiaugėsi. Pasidarė kalbesnis, linksmesnis, lyg ir atjaunėjo. Abudu tarėmės stoti į Šaulių sąjungą ir esant reikalui ginti Tėvynę. Deja, seko jo jėgos, žiauri liga kama. Per paskutinį mūsų pasimatymą jis pasakė: „Ne veltui, Vytautai, mes dirbome. Esame laisvi. Dabar mirti nebijau - padariau, ką sugebėjau“.

Šių eilučių autoriui taip pat teko bendrauti su knygnešiu. Paskutinį kartą - du ar tris mėnesius prieš jo mirtį. Tada jau buvo aišku, kad liko jam neilgai gyventi. Norėjau išsiaiškinti, kas pastūmėjo jį, jau garbus amžiaus, tokiame rizikingame darbu. „Niekas ypatingo aš nepadariau. Kažkas juk turėjo dirbti, tikėti Tėvynės ateitimi. Tiek žuvusiųjų už Tėvynę mačiau, o aš juk gyvas. Laimingas, kad mano ir bendražygių darbas nenuėjo veltui, kad bent prieš mirtį sulaukiau Laisvės“.

1981 m. „a.b.“ spaustuvėje išspausdinta pirmoji knygelė - vysk. K. Paltaroko „Tikybės pirmamokslis“. Ši knygelė išleista vienuolika kartų bendru 32 tūkst. egz. tiražu. 1981-91 m. išleistos 23 pavadinimų knygelės bendru 132 tūkst. egz. tiražu. Iš jų 125 tūkst. egz. visiškai slapta, šimtams saugumiečių beviltiškai ieškant nesugauamos „a.b.“.

Spaustuvės paslaptį žinojo Juozas, Vytautas ir Birutė (antroji Vytauto žmona).

Knygnešys. J. Zikaro skulptūra.

Žinojo Birutė, bet nedraudė, nepaisydama nei vaikų ateities, nei savojo likimo. Kalno gilumoje ritmiškai dunksejo mašina, skaičiuodama šimtus tūkstančių Tiesos, Skausmo ir Vilties lapų. Dešimt metų Birutė su nerimu klausėsi, kaip nakties tylumoje siaubingai garsiai dunksi ten, kalne, - rodos, tuoj pat kaime išgirs - lyg vagonų ratai tremiamų į Sibirą. Dešimt metų ji klausėsi, ar neatėję prie sodybos „tylieji rezistentai“, pasiruošę sunaikinti jos šeimą ir tuos Vilties žodžius. Kada žiūri į tą mielą moterį ir klausaisi jos melodingo balso, regi lyg Mortą Linkaitę - trapią ir glėžną, bet nepaprastai drąsą ir ryžtingą legendinio Juozo Lukšos ryšininkę, lyg ir ketvirtojo Lietuvos prezidento Jono Žemaičio Angelą Sargą Mariją Žiliūtę...

Be Atgimimo metais buvusių liaupsių spaudoje ir televizijoje, per šešerius Nepriklausomybės metus drausiuolius knygnešius įvertino tik gamykla „Lituanica“ - už rezistencinę veiklą įteikė jiems tradicinę gamyklos literatūrinę 1992 m. premiją. 1995 m. pavasarį Knygnešio draugijos Kauno skyrius buvusiame premjerui A. Šleževičiui nusiuntė pareiškimą, kuriame buvo prašoma skirti valstybines pensijas V. Andziuliui ir J. Bacevičiui. Prašymą parėmė buvęs „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ redaktorius vyskupas (dabar Kauno arkivyskupas, Red.) S. Tamkevičius. Pensijų, suprantama, neokomunistinė valdžia Lietuvos patriotams neskyrė!

Iš katakombų Vytautas Andziulis išėjo prieš penkerius metus. Jis dabar turi kiek geresnes mašinas ir labai norėtų dirbti savo mėgiamą spaustuvininko darbą. Deja, to darbo dirbti neleidžia įstatymai, žlugdantys smulkiuosius verslininkus nepakeliamais mokesčiais, nemokšų sugalvoti tam, kad niekam nekiltų pagunda ką nors naudingo dirbti.

Netekęs ištikimo bendražygio, Vytautas dažniau susimąsto, ar reikėjo tokiomis sunkiomis sąlygomis daug metų vargti dėl šiandieninės varganos Lietuvos, kurioje Laisvė paniekinta, Teisingumas sutryptas, Viltis išjuokta...

Bernardas Brazdžionis, iš už jūrų marių atvykęs į Tėvynę, nuskubėjęs į Šalius ir priblokštas to, ką ten pamatė, svečių

nukelta | 7 psl.

#PĖDSEKYS

LSS Australijos rajono vienetuose

"Aušros" tunto tuntininkė Daina Šlitterytė užriša šlipsus vilkiukams: Andriui Jurkšaičiui, Liudui Garrick, Lukui Kains ir Jasminai Gakaitei.

Nuotr. E. Garrick

● Išėjo 1996 m. „TĖVYNĖS ŽIDINIO“ Nr. 3 (63), datuotas 15.4.96. Tai neperiodinis leidinys, skirtas LSS Austr-

lijos rajono skautams (ėms). Šį nr. redagavo v.s. B. Žalys, talkinamas red. kolegijos narių. Tiražas - 70 egz.

Biuletenio 30-je puslapių duodama LSS Australijos rajono skautų (Čių) 1995-96 m. veiklos apžvalga.

Sydnejaus skautų židinio nariai „T.Ž.“ gauna per v.s. J. Zinkų. Buv. „T.Ž.“ skaitytojams (gyvenantiems už Sydnejaus ribų) biuletenis išsiunčiamas paštu. Norintieji „T.Ž.“ įsigyti, rašo „T.Ž.“ redakcijos adresu: 16/23 Laurina Ave., Engadine 2233. Paskiro nr. kaina \$1, pasiunčiant paštu - \$ 2.

● LSS Australijos rajono 50-mečio stovykla įvyks 1997.1.2 -11 d.d., Gilwell Parke, Gembrooko apylinkėse, Viktorijoje. Stovyklai vadovaus v.s. Narcizas Ramanauskas.

● LSS Australijos rajono vadas, LSS Aukštosios vadovybės rinkimų pravedimui rajone, paskyrė j.v.s.fil. Vytautą Vaitkų. Iš rajono, dalyvauti rinkimuose, įregistruoti 131 broliai ir sesės (balsavimo teisę turi LSS nariai, ne jaunesni kaip 18 metų, šusimokėję nario mokesį už 3 metus ir įregistruoti LSS vadovybės rinkimų prezidentams).

● Sydnejaus Skautų židinyje rugpjūčio 24 d. Sydnejaus Lietuvių klube, Bankstowne, ruošiasi iškilmingai atšvęsti savo veiklos 40-metį.

B. Ž.

SKAITYTOJŲ ŽODIS

Gerbiamas Redaktorium,

Birželio trėmimus latrobiečiai minėjo birželio 8-tą d.

Po lietuviškų pamaldų, vaišių metu buvo pravesta loterija, kurios \$ 100 pelną skiria "Mūsų Pastogė".

Su geriausiais linkėjimais

V. Koženiauskiene

Gerb. Redaktorium,

Visai netikėtai, Sydnejuje gyvenęs Helmutas Bakaitis gavo iš Amerikos (Ohio) pasiūlymą užsiskirti Bakaičių šeimos istoriją - „International Directory of Bakaitises“.

Pagal atsiųstą brošiūrą, ši šeimos istorija platinama Australijoje per „Family

MŪSŲ LAIKŲ ...

knnygoje įrašė: „... tai štai kur ir kokiomis sąlygomis išliko gyva tautos dvasia ir gyvas žodis, skelbdamas tiesą, šaukdamas laisvę ir liudydamas prievartos niekšybę“.

J. Bacevičius palaidotas Paluobių kapinaitėse, Šakių rajone, šalia bažnytelės, kurią labai mylėjo, kur ilsisi jo tėvai. Kas pastatys paminklą ant paskutinio knygnėsio kapo?

Ar pajėgsime mes, beširdės, amorališkos valdžios apmulkinti, morališkai suluošinti ir jau nenorintys niekuo tikėti, svajone apie visiškai kitokią Lietuvą, neužmiršti sovietijos gadynės knygnėsių žygdarbių?

Kazys Blaževičius
Kaunas, 1996.06.01

Heritage Australia, Unit 40 1A Coulson St., Erskineville NSW, 2043“, kaina \$ 43.90.

Neradęs Sydnejaus telefono knygoje tos organizacijos telefono numerio, paskambinau į informaciją, kuri mane informavo, kad „Family Heritage“ neturi telefono. Numeris, nurodytas brošiūroje, išjungtas.

Įtarimas dar kyla ir todėl, kad niekas anksčiau nesiteiravo dėl mūsų šeimos istorijos ir niekas nerinko jokių žinių tuo reikalu.

Manau, kad čia kas nors netarkojo! Būtų įdomu sužinoti ar ir kitos šeimos gavo tokių pasiūlymų?

Vincas Bakaitis

Gerb. Redaktorium,

Labai pasipiktinau, kai Lietuvos muzikantų koncerto metu, kai kurie klausytojai salėje ėmė kelti triukšmą. Tokių reiškinį mūsų bendruomenėje anksčiau nėra buvę. Žmonės mokėjo klausytis nepertraukdami koncerto ir žinojo, kad jei jau nori ploti ir kojom trypti, tai tas galima tik koncertuojamam dalykui pasibaigus. Ar tokį triukšmą keliantį ir koncertą niekinantį paprotį kas nors atsivežė iš apsilankymų Lietuvoje, kur sovietiškos elgesio normos užstelbė seniau galiojusius kultūringus papročius, ar iš kur kitur - nežinau. Bet būtų labai gerai, kad tokie trukdytojai būtų sudrausti parengimų rengėjų.

G. Kazokienė

SYDNEJAUS LIETUVIŲ NAMUOSE

Nuostabūs, Nusiteikę MŪZIKANTAI!

Įpatinga, įvairi, įdomi PROGRAMA!!

Turtinga, Meniška, (PASLAPTINGA...) LOTERIJA!!!

VAKARIENĖ Karšta TORTAI Karališki

Viską matysit ir viską ragausit jeigu skubiai bilietus užsisakysite i Sydnejaus Lietuvių Klubo ruošiamą

ŽIEMOS NAKTĮ

kuri įvyks Šeštadienį, Liepos 27tą d. 7:00 vv
Lietuvių Klube, Bankstown

Bilietai \$25 --užsakomi per Danguolę Šapokiene 708-1414,
(Klube) arba Elena Kiverytę-Erzikov 610-2540 (vakarais)

Melbourno tautiečių dėmesiai

Pranešame Melbourno Lietuvių klubo nariams, kad metinis narių susirinkimas įvyks rugšėjo mėn. 21 d., šeštadienį, 2 val. p.p. Lietuvių namuose.

Šiais metais kadenciją baigia šie klubo valdybos nariai: V. Bosikis, Z. Augaitis, V. Kairys ir E. Juzakėnaitė-Kairienė. todėl prašome siūlyti kandidatus sekančiai 1996-98 m. valdybai.

Kadangi šiais metais Melbournė įvyksta Lietuvių dienos, labai svarbu išrinkti stiprią ir darbiningą klubo valdybą. Kandidatų siūlymo formas galima gauti pas baro vedėją, arba pas valdybos narius. Užpildytas formas grąžinti iki liepos mėn. 31 d. Taip pat pranešama, kad dar yra nemažas skaičius narių nesusimokėjusių nario mokesčio, todėl prašome šią pareigą nedelsiant atlikti. Asmenims, nesusimokėjusiems nario mokesčio už 2 metus, balsavimo kortelės nebus siunčiamos.

Melb. Liet. klubo valdyba

Melbourno pensininkams

Praešame Melbourno Lietuvių Pensininkų sąjungos nariams, kad sekantis susirinkimas įvyks liepos 9 d. Neuzsirašiusieji, bet norintys dalyvauti, prašomi paskambinti V. Kružienei.

AS.

IEŠKO

Baltakytė, kilimo iš Anykščių, ieško Mataušo Baltakio dukros, gyv. Australijoje. Vedusios pavardė nežinoma. Ieškančioji rašo:

"Mano tėvą Bronių Baltakį 1944 m. išvežė į Komi lagerius, o vėliau ir nėsčią mamą. Jie ten visi žuvo iš bado. Aš likau viena - 4 metų."

Žinančiuosius ką nors apie paieškomąją prašome rašyti:

Elvyrai Pretkieni, P.O. Box 2555, Vilnius 2009, Lithuania.

Pranešimas Tėvynės S-gos nariams

Tėvynės Sąjungos Sydnejaus skyriaus sekretoriui Vincui Augustinavičiui išvykstant į Lietuvą ilgiam laikui, visą korespondenciją skyriui prašome siųsti skyriaus pirmininkui dr. Vytautui Donielai, P.O. Box 189, Bankstown, NSW, 2200.

Valdyba

Sydnejaus tautiečiams

Šį sekmadienį, liepos 7 d., 2.30 val. popiet, Sydnejaus Lietuvių klube, ALB Sydnejaus apylinkės valdyba ruošia VALSTYBĖS ŠVENTĖS MINĖJIMĄ.

Paskaitą skaitys Vytautas Juška. Meninę programą atliks choras "Daina" (vadovaujamas B. Aleknaitės ir J. Ankaus) ir "Sūkurių" tautinių šokių grupės šokėjai (vadovaujami Rasos Blansjaar).

ALB Sydnejaus apylinkės valdyba

Mūsų Pastogė

AUSTRALIAN LITHUANIAN WEEKLY

Published by the Lithuanian Community Publishing Society Ltd.

Leidėjas Lietuvių Bendruomenės Spaudos Sąjunga

Leidėjo, administracijos ir redakcijos adresas: P. O. Box 550 Bankstown N. S. W. 2200

Redaktorius Bronius Zalys. *** Redakcijos ir administracijos telefonas (02) 790 3233

Redakcija rašinius taisyti ir skelbia savo nuožūra. Rankraščiai negrąžinami ir nesaugomi.

Už skelbimų turinį redakcija neatsako.

Prenumerata metams \$ 35 U žienyje paprastu paštu \$ 50 N. Zelandijoje oro paštu \$ 65

U žienyje oro paštu \$ 90